

Bijlage 1 Brief Ministerie BZK aan Tweede Kamer

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

**Directoraat-Generaal
Wonen, Wijken en
Integratie**
Directie Stad en Bouw

Schedeldoekshaven 100
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
2011042922

Datum 22 november 2011
Betreft Standpuntbepaling welstand

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken heeft mij verzocht u te informeren over de toekomst van de welstandscommissies. Met deze brief doe ik dit verzoek mede namens de minister van Infrastructuur en Milieu gestand.

Ik verwijs hiervoor naar het kabinetsstandpunt van 3 november 2008 (TK 2008-2009, 28 325, nr. 94), dat is gebaseerd op een evaluatie van het functioneren van welstandstoezicht. In dit kabinetsstandpunt is opgenomen dat welstandstoezicht blijft bestaan, maar welstandscommissies niet langer nodig zijn en de voorschriften over welstand worden overgeheveld naar het ruimtelijk instrumentarium.

De evaluatie van het functioneren van welstandstoezicht wijst namelijk op de eenduidige beoordeling van bouwplannen die mogelijk is door welstandsnota's, ook zonder dat daarbij advies wordt ingewonnen van een welstandscommissie, en de behoefte aan een betere inbedding en aansluiting van welstandsaspecten binnen het ruimtelijke kwaliteitsbeleid.

De implementatie van dit kabinetsstandpunt zal plaatsvinden bij de ontwikkeling van een nieuwe Omgevingswet. Vooruitlopend hierop zal er voor de korte termijn met een wijziging van het Besluit omgevingsrecht in worden voorzien dat burgemeester en wethouders zelf kunnen bepalen in welke gevallen zij een advies inwinnen omtrent redelijke eisen van welstand bij een welstandscommissie. Dit betekent dat de huidige verplichting om in de omgevingsvergunningprocedure altijd advies bij de welstandscommissie over een bouwplan in te winnen, wordt vervangen door een "kan-bepaling".

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

J.P.H. Donner

Bijlage 2 Wettelijke bepalingen rond welstand

De welstandstoetsing is bij wet geregeld in de Wabo, de Woningwet, het Bor en de Mor. In deze bijlage sommen we de bepalingen op, die in deze brondocumenten specifiek over de welstand gaan en lichten enkele aspecten nader toe, die in het kader van de 'kan-bepaling' extra aandacht vragen. We volgen hierbij de rangorde van het wettelijk stelsel en beginnen dus met de Wabo, omdat deze sinds 1 oktober 2010 de overkoepelende wet is, die deels bepalingen, welke voordien in de Woningwet stonden, heeft overgenomen en deels de resterende bepalingen aanstuurt. Vervolgens citeren we de Woningwet en daarna Bor en Mor.

Ook de bouwverordening bevat bepalingen met betrekking tot dit onderwerp, zoals we zien in art. 8 lid 6 van de Woningwet. De Modelbouwverordening (Mbv) van de VNG reikt gemeenten hierbij de helpende hand, maar de MBV zelf heeft geen kracht van wet. In de eigen bouwverordening kan de gemeenteraad ook verwijzen naar het reglement van orde (RvO) van de welstandscommissie als de wijze waarop de gemeente uitvoering geeft aan art. 8 lid 6. De Bouwverordening is van hogere orde dan zo'n RvO. Van belang is dan ook te zorgen dat beide elkaar niet tegenspreken, bijvoorbeeld door in Hoofdstuk 9 van de Bouwverordening te volstaan met een verwijzing naar het RvO.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

Artikel 2.10, lid 1 sub d:

1 Voor zover de aanvraag betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, wordt de omgevingsvergunning geweigerd indien:

(...)

d het uiterlijk of de plaatsing van het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft, met uitzondering van een tijdelijk bouwwerk dat geen seizoensgebonden bouwwerk is, zowel op zichzelf beschouwd als in verband met de omgeving of de te verwachten ontwikkeling daarvan, in strijd is met redelijke eisen van welstand, beoordeeld naar de criteria, bedoeld in artikel 12a, eerste lid, onder a, van de Woningwet, tenzij het bevoegd gezag van oordeel is dat de omgevingsvergunning niettemin moet worden verleend;

(...)

Woningwet (Ww)

Artikel 1, lid 1, sub n:

1 Voor de toepassing van het bij of krachtens deze wet bepaalde wordt verstaan onder:

(...)

n welstandscommissie: door de gemeenteraad benoemde onafhankelijke commissie die aan burgemeester en wethouders advies uitbrengt ten aanzien van de vraag of het uiterlijk of de plaatsing van een bouwwerk, waarvoor een aanvraag om een omgevingsvergunning voor het bouwen van dat bouwwerk is ingediend, in strijd is met redelijke eisen van welstand;

o stadsbouwmeester: door de gemeenteraad benoemde onafhankelijke deskundige die aan burgemeester en wethouders advies uitbrengt ten aanzien van de vraag of het uiterlijk of de plaatsing van een bouwwerk, waarvoor een aanvraag om een omgevingsvergunning voor het bouwen van dat bouwwerk is ingediend, in strijd is met redelijke eisen van welstand;

(...)

Artikel 8, lid 6, 7, 8:

(...)

6 De bouwverordening bevat tevens voorschriften omtrent de samenstelling, inrichting en werkwijze van de

welstandscommissie. Zij kan bepalen dat er in plaats van een welstandscommissie een stadsbouwmeester wordt aangesteld, in welk geval de bouwverordening voorschriften bevat over de rol en de functie van de stadsbouwmeester. Voorts kan de bouwverordening nadere voorschriften bevatten omtrent de verslagen, bedoeld in artikel 12b, derde lid.

7 Bij algemene maatregel van bestuur kan worden bepaald dat in de bouwverordening voorschriften worden gegeven omtrent andere onderwerpen dan die, genoemd in het tweede, vijfde en zesde lid.

8 Bij algemene maatregel van bestuur kunnen ter bevordering van eenheid in de bouwverordeningen regelen worden gegeven omtrent de inhoud van de voorschriften, bedoeld in het tweede tot en met vierde, zesde en zevende lid.

(...)

Afdeling 3 Welstand:

Artikel 12

1. Het uiterlijk van:

- a. een bestaand bouwwerk, met uitzondering van een bouwwerk, niet zijnde een seizoensgebonden bouwwerk, waarvoor in de omgevingsvergunning voor het bouwen van dat bouwwerk is bepaald dat dit slechts voor een bepaalde periode in stand mag worden gehouden;
- b. een te bouwen bouwwerk voor het bouwen waarvan op grond van artikel 2.1, derde lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht geen omgevingsvergunning is vereist,

mag niet in ernstige mate in strijd zijn met redelijke eisen van welstand, beoordeeld naar de criteria, bedoeld in artikel 12a, eerste lid, onderdeel b.

2. De gemeenteraad kan besluiten dat, in afwijking van het eerste lid en artikel 2.10, eerste lid, onder d, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, voor een daarbij aan te wijzen gebied of voor een of meer daarbij aan te wijzen categorieën van bestaande en te bouwen bouwwerken geen redelijke eisen van welstand van toepassing zijn.

3. Voor zover de toepassing van de criteria, bedoeld in artikel 12a, eerste lid, onderdeel a, leidt tot strijd met het bestemmingsplan of met in de bouwverordening opgenomen voorschriften van stedenbouwkundige aard, blijven die criteria buiten toepassing.

4. De gemeenteraad betreft de ingezetenen van de gemeente en belanghebbenden bij de voorbereiding van besluiten krachtens het tweede lid op de wijze voorzien in de krachtens artikel 150 van de Gemeentewet vastgestelde verordening.

Artikel 12a

1. De gemeenteraad stelt een welstandsnota vast, inhoudende beleidsregels waarin in ieder geval de criteria zijn opgenomen die het bevoegd gezag toepast bij de beoordeling:

- a. of het uiterlijk en de plaatsing van een bouwwerk waarop de aanvraag om een omgevingsvergunning voor het bouwen van een bouwwerk betrekking heeft, zowel op zichzelf beschouwd, als in verband met de omgeving of de te verwachten ontwikkeling daarvan, in strijd zijn met redelijke eisen van welstand;
- b. of het uiterlijk van een bestaand bouwwerk in ernstige mate in strijd is met redelijke eisen van welstand.

2. Artikel 12, vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de vaststelling of wijziging van de welstandsnota.

3. De criteria, bedoeld in het eerste lid:

- a. hebben geen betrekking op bouwwerken, waarvoor in de omgevingsvergunning voor het bouwen van die bouwwerken wordt bepaald dat deze slechts voor een bepaalde periode in stand mogen worden gehouden,

- met uitzondering van seizoensgebonden bouwwerken;
- b. zijn zoveel mogelijk toegesneden op de onderscheiden categorieën bouwwerken;
- c. kunnen verschillen naargelang de plaats waar een bouwwerk is gelegen.

4. Ter bevordering van de eenheid in welstandsnota's kunnen bij algemene maatregel van bestuur voorschriften worden gegeven omtrent categorieën van bouwwerken als bedoeld in het derde lid en de daarop toe te passen criteria.

5. Een algemene maatregel van bestuur als bedoeld in het vierde lid treedt niet eerder in werking dan twee maanden na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin hij is geplaatst. Van de plaatsing wordt onverwijld mededeling gedaan aan de beide kamers der Staten-Generaal.

Artikel 12b

1. De welstandscommissie dan wel de stadsbouwmeester baseert haar onderscheidenlijk zijn advies slechts op de criteria, bedoeld in artikel 12a, eerste lid, onderdeel a, doch betreft daarbij, indien van toepassing, het bepaalde in artikel 12, derde lid. De adviezen van de welstandscommissie dan wel de stadsbouwmeester zijn openbaar. Een advies van de welstandscommissie dan wel de stadsbouwmeester inhoudende dat een bouwplan in strijd is met redelijke eisen van welstand, wordt schriftelijk uitgebracht en deugdelijk gemotiveerd.

2. De door de welstandscommissie of stadsbouwmeester gehouden vergaderingen zijn openbaar. Een vergadering of gedeelte daarvan is niet openbaar in gevallen als bedoeld in artikel 10, eerste lid, van de Wet openbaarheid van bestuur en in gevallen waarin het belang van openbaarheid niet opweegt tegen de in artikel 10, tweede lid, van die wet genoemde belangen.

3. De welstandscommissie dan wel de stadsbouwmeester legt de gemeenteraad eenmaal per jaar een verslag voor van de door haar onderscheidenlijk hem verrichte werkzaamheden. In het verslag wordt ten minste uiteengezet op welke wijze zij onderscheidenlijk hij toepassing heeft gegeven aan de criteria, bedoeld in artikel 12a, eerste lid, onderdeel a.

4. Een voorzitter of ander lid van een welstandscommissie kan voor een termijn van ten hoogste drie jaar worden benoemd in een welstandscommissie die in de betreffende gemeente werkzaam is. Zij kunnen eenmaal voor een termijn van ten hoogste drie jaar worden herbenoemd in dezelfde commissie. De eerste en tweede volzin zijn van overeenkomstige toepassing op de stadsbouwmeester.

Artikel 12c

Burgemeester en wethouders leggen de gemeenteraad eenmaal per jaar een verslag voor waarin zij ten minste uiteenzetten:

- a. op welke wijze zij zijn omgegaan met de adviezen van de welstandscommissie dan wel de stadsbouwmeester;
- b. in welke gevallen waarin niet is of wordt voldaan aan artikel 12, eerste lid, zij zijn overgegaan tot oplegging van een last onder bestuursdwang of oplegging van een last onder dwangsom.

Besluit omgevingsrecht (Bor)

Artikel 6.2. Welstand

1. Met betrekking tot een aanvraag ten aanzien van activiteiten als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, vragen burgemeester en wethouders advies aan de welstandscommissie dan wel de stadsbouwmeester, tenzij er voor het desbetreffende bouwwerk geen redelijke eisen van welstand gelden of bij voorbaat vaststaat dat de omgevingsvergunning reeds op een andere grond moet worden geweigerd.

2. In gevallen waarin burgemeester en wethouders niet het bevoegd gezag zijn, betrekken zij het advies van de

welstandscommissie dan wel de stadsbouwmeester bij het advies dat zij ingevolge artikel 2.26, derde of vierde lid, van de wet uitbrengen aan het bevoegd gezag.

De voorgestelde wijziging van bovenstaand artikel is op 8 oktober 2012 aangeboden aan de Tweede Kamer als onderdeel van het 'Besluit van ... 2012, houdende wijziging van het Bouwbesluit 2012 betreffende de aansluiting op het distributienet voor warmte alsmede correcties en verdere vereenvoudigingen van het Bouwbesluit 2012 en een wijziging van het Besluit omgevingsrecht'. Dit besluit is onderhevig aan de voorhangprocedure in Tweede en Eerste Kamer. De definitieve tekst kan daardoor worden beïnvloed. Over de invoeringsdatum zegt het besluit in artikel III: 'Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin het wordt geplaatst.' Het laat zich aanzien dat dit in de eerste maanden van 2013 het geval zal zijn. We citeren uit de concepttekst artikel II en de artikelsgewijze toelichting daarop:

ARTIKEL II

Artikel 6.2 van het Besluit omgevingsrecht wordt als volgt gewijzigd:

1. Het eerste lid komt te luiden:

1. Met betrekking tot een aanvraag ten aanzien van activiteiten als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de wet vragen burgemeester en wethouders, ingeval zij het inwinnen van advies noodzakelijk achten om te kunnen beoordelen of het uiterlijk of de plaatsing van het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft in strijd is met redelijke eisen van welstand als bedoeld in artikel 2.10, eerste lid, onder d, van de wet, advies aan de welstandscommissie dan wel de stadsbouwmeester.

2. In het tweede lid wordt na 'betrekken zij' ingevoegd: , indien zij toepassing hebben gegeven aan het eerste lid,.

Uit de artikelsgewijze toelichting:

In artikel II wordt artikel 6.2 van het Besluit omgevingsrecht (Bor) gewijzigd, dat betrekking heeft op de aanwijzing van de welstandscommissie respectievelijk de stadsbouwmeester als adviseur met betrekking tot een aanvraag om een vergunning voor een bouwactiviteit.

Op grond van het nieuwe eerste lid van artikel 6.2 van het Bor zijn burgemeester en wethouders niet langer verplicht om bij de welstandsbeoordeling van bouwplannen op basis van de welstandsnota, advies te vragen aan de welstandscommissie dan wel de stadsbouwmeester. In gevallen waarin zij echter het inwinnen van advies ter zake wel noodzakelijk vinden, zijn zij wel verplicht deze advisering door de welstandscommissie dan wel de stadsbouwmeester te laten verrichten. Binnen deze systematiek bestaat er geen aanleiding meer voor het handhaven van de in artikel 6.2, eerste lid (oud), van het Bor opgenomen uitzonderingen op de adviesplicht. Deze zijn daarom als gevolg van artikel II vervallen.

In verband met deze wijzigingen van artikel 6.2, eerste lid, van het Bor is in het tweede lid bepaald dat de verplichting voor burgemeester en wethouders om het advies van de welstandscommissie dan wel de stadsbouwmeester bij hun advisering ingevolge artikel 2.26, derde of vierde lid, van de Wabo te betrekken, (uit de aard der zaak) alleen geldt indien zij ten aanzien van een bouwplan toepassing hebben gegeven aan hun bevoegdheid om welstandsadvies te vragen.

Ministeriële regeling omgevingsrecht (Mor)

Artikel 2.5 Redelijke eisen van welstand

In of bij de aanvraag om een vergunning voor een bouwactiviteit verstrekt de aanvrager de volgende gegevens en bescheiden ten behoeve van de toetsing aan de criteria uit de welstandsnota, bedoeld in artikel 12a, eerste lid, van de Woningwet:

- a. tekeningen van alle gevels van het bouwwerk, inclusief de gevels van belendende bebouwing, waaruit blijkt hoe het geplande bouwwerk in de directe omgeving past;
- b. principedetails van gezichtsbepalende delen van het bouwwerk;
- c. kleurenfoto's van de bestaande situatie en de omliggende bebouwing;
- d. opgave van de toe te passen bouwmaterialen en de kleur daarvan (uitwendige scheidingsconstructie). In ieder geval worden opgegeven het materiaal en de kleur van de gevels, het voegwerk, kozijnen, ramen en deuren, balkonhekken, dakgoten en boeidelen en de dakbedekking.

De gemeentelijke bouwverordening (op basis van Modelbouwverordening – Mbv – van de VNG)

De tekst van de Mbv vertoont veel doublures met enerzijds de voorgaande wetsteksten en anderzijds met het Reglement van orde. Doublures zijn niet effectief en kunnen zelfs tot verwarring leiden als bij eventuele wijzigingen van één van de documenten de andere, waarmee doublures voorkomen, niet overeenkomstig en op tijd worden gewijzigd. Omdat de Bouwverordening een formeel door de wet (Woningwet art.) aangewezen instrument is kan de gemeente er voor kiezen om alles betreffende de welstand in Hoofdstuk 9 van de Bouwverordening op te nemen en af te zien van een afzonderlijk Reglement van orde op de Welstandscommissie (I). De andere optie is in de Bouwverordening te volstaan met een verwijzing (met vermelding van de bedoelde versie) naar het Reglement van orde (II). Het voordeel van de laatste optie is dat voor de welstand alle bepalingen in een overzichtelijk document zijn bijeengebracht, maar er moet wel op worden gelet, dat bij een wijziging van de Mbv (of de wetgeving) die wijziging gevolgen kan hebben voor het Reglement van orde.

We geven een voorbeeld van optie II.

HOOFDSTUK 9 Welstand

Artikel 9.1 De advisering door de welstandscommissie

Alle bepalingen omtrent samenstelling, taakstelling en werkwijze van de welstandscommissie zijn vastgelegd in het Reglement van orde op de welstandscommissie, ten laatste vastgesteld door de raad op DD MM JJJJ en in werking getreden op DD MM JJJJ.

Voor optie I verwijzen we naar de MBV en we adviseren de inhoud van het RvO daarin te integreren.

Onafhankelijke toetsing als wettelijke eis.

Dat de welstandscommissie een onafhankelijke commissie moet zijn staat in de begripsomschrijving in art.1, lid 1 sub n van de Woningwet. Voorheen was dit in iets andere bewoordingen geregeld via art, 48 van de Woningwet, dat is komen te vervallen. Omdat daarover enige jurisprudentie bestaat citeren we hier de 'oude' tekst wel evenals samenvattingen van de daaraan gerelateerde jurisprudentie:

Artikel 48 (vervallen per 1 oktober 2010)

1 Alvorens te beslissen op een aanvraag om bouwvergunning, leggen burgemeester en wethouders de aanvraag zo spoedig mogelijk voor advies voor aan een commissie van onafhankelijke deskundigen die beziet of het bouwwerk dan wel de standplaats niet in strijd is met redelijke eisen van welstand als bedoeld in artikel 12, eerste lid, tenzij bij besluit van de gemeenteraad is bepaald dat voor het gebied waarin het bouwwerk of de standplaats wordt gebouwd, die eisen niet van toepassing zijn.

2 *Het eerste lid is niet van toepassing, indien bij voorbaat vaststaat dat de bouwvergunning reeds op een andere grond dan die, genoemd in artikel 44, onderdeel d, moet worden geweigerd.*

Jurisprudentie over de onafhankelijkheid van de welstandstoetsing (bron: website Dorp, Stad en Land)

Ingevolge art. 48 van de Woningwet dient de welstandscommissie te bestaan uit onafhankelijke deskundigen (zoals architecten en stedenbouwkundigen). Onafhankelijk betekent dat de leden van de commissie geen bestuurs- of functionele relatie mogen hebben met het gemeentebestuur. Een wethouder of Burgemeester mag geen deel uitmaken van de commissie.¹

Onafhankelijk betekent ook dat de schijn van partijdigheid (zoveel mogelijk) dient te worden vermeden. Een architect of indiener van een bouwaanvraag mag geen lid zijn van de welstandscommissie, die deze aanvraag behandelt.²

Voor de wijze waarop de welstandscommissie moet opereren is op grond van artikel 8, zesde lid, van de Woningwet ook de bouwverordening van belang; de bouwverordening (of het daardoor aangewezen Reglement van orde) bevat onder andere voorschriften omtrent de wijze waarop door een commissie van onafhankelijke deskundigen wordt bezien of een bouwwerk niet in strijd is met de redelijke eisen van welstand.

Het is mogelijk een monumentencommissie, als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de Monumentenwet 1988, te koppelen aan de welstandscommissie. Hierbij geldt wel het vereiste dat aan de welstandscommissie een zekere deskundigheid op het terrein van monumenten moet kunnen worden toegedacht en vice versa.³

De wetgever brengt door middel van de 'kan-bepaling' tot uitdrukking, dat aangezien sinds 2004 het begrip "redelijke eisen van welstand" is geobjectiveerd door middel van welstandsbeleid en criteria, de toetsing daaraan ook door anderen dan de welstandscommissie zou kunnen worden uitgevoerd. In deze handreiking is uitvoerig stilgestaan bij de overwegingen die een rol moeten spelen bij de invulling van deze nieuwe speelruimte. De benodigde professionaliteit van degene die de toets uitvoert kan via gerichte werving en selectie, scholing en bijscholing naar een redelijk niveau worden gebracht. De vereiste, in het vervallen artikel 48 genoemde, deskundigheid is daarmee te regelen. Het blijft echter vreemd, dat in het voor artikel 48 in de plaats gekomen artikel 1, lid 1 sub d die deskundigheid niet meer is voorgeschreven.

Het andere kenmerk, de onafhankelijkheid van de welstandstoets, staat nog wel genoemd en juist dat aspect komt in het gedrang bij ambtelijke toetsing. De ambtenaar maakt immers deel uit van een lijnorganisatie, waarin ook andere belangen dan het voldoen aan redelijke eisen van welstand een rol spelen, soms in het takenpakket van dezelfde ambtenaar, vaak bij zijn leidinggevende en zeker in de portefeuille van de wethouder aan wie feitelijk het welstandsadvies wordt uitgebracht. Daarmee ontstaat een reëel risico, dat intrinsiek, dan wel via ambtelijke of bestuurlijke druk de ruimte voor een onafhankelijke welstandstoets verdwijnt. Bij een uit meerdere, door de gemeenteraad benoemde personen bestaande commissie die echt openbaar functioneert is de borging van de onafhankelijkheid optimaal en controleerbaar geregeld. Met een solistische functie als de stadsbouwmeester wordt het al lastiger, maar een ambtenaar wordt eigenlijk in een onmogelijke positie geplaatst. Zoals betoogd in hoofdstuk 3, 4 en 5 is dat de reden om te pleiten voor een 'statuut' of althans een vorm van gereguleerde bescherming van de onafhankelijkheid van de toets.

¹ VARRS 24 augustus 1979, AB 1980, 8; ARRS 1 december 1993, S03.93.4398.

² Rb Utrecht 6 mei 1999, BR 2000, 4.

³ ABRS 15 februari 1988, AB 1989, 5; ABRS 20 augustus 1998, AB 1999, 42; ABRS 7 mei 1998, AB 1999, 41.

In de parlementaire geschiedenis is nadrukkelijk gesproken over de onafhankelijkheid van de welstandscommissie en de stadsbouwmeester.⁴ In 2002 is door toenmalig staatssecretaris Remkes het volgende over de onafhankelijkheid opgemerkt:

Uitgesloten van benoeming in de welstandscommissie zijn:

- burgemeester,
- wethouders,
- leden van de gemeenteraad,
- ambtenaren (behoudens de niet–stemhebbende ambtelijk secretaris) en
- andere personen in dienst van de betreffende gemeente

Alleen al om de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen komen ook niet voor benoeming in aanmerking:

- Architecten/stedenbouwkundigen die regelmatig in, of in opdracht van de betreffende gemeente werken
- Oud–burgemeesters, oud–wethouders, oud–raadsleden, ex–ambtenaren of andere personen die in het recente verleden (enige jaren) bij de gemeente werkten.

Terughoudendheid bij de benoeming is nodig bij:

- Architecten/stedenbouwkundigen, werkzaam bij een bureau dat regelmatig opdrachten in of voor de betreffende gemeente uitvoert, ook als ze zelf die opdrachten niet uitvoeren.
- In het reglement van orde op de welstandscommissie moet worden aangegeven hoe met de schijn van vooringenomenheid moet worden omgegaan, indien een ontwerp van een commissielid of een nauwe betrekking van zo'n commissielid ter tafel komt.

Onverenigbaarheid van functies:

De stadsbouwmeester (en mutatis mutandis ook de leden van de commissie) kunnen niet tegelijk de functie vervullen van

- Hoofdontwerper/regievoerder/supervisor: bouwplannen waarop iemand in de ontwerpfase sterk zijn stempel heeft gedrukt kunnen niet door dezelfde persoon worden beoordeeld.

Excessenregeling en criteria

Er is soms discussie in hoeverre het welstandsvrij verklaren van een hele gemeente, delen daarvan of bepaalde typen bouwwerken betekent, dat de gemeente niet meer handhavend zou kunnen optreden tegen bouwwerken die ernstig in strijd zijn met redelijke eisen van welstand. 'Welstandsvrij' betekent nu in de meeste gevallen dat het bevoegd gezag geen welstandstoets uitvoert op de betreffende bouwwerken voorafgaand aan de vergunningverlening. Dit kan zich voordoen in alle scenario's, die in deze handreiking worden beschreven. Bij scenario D zijn er bovendien geen criteria vastgesteld (alleen bij de variant op D, waarin ontwerprichtlijnen voor zelftoetsing zijn vastgesteld).

Echter zelfs in dat geval staat de overheid wettelijk niet met lege handen: Artikel 12 lid 1b WW juncto 2.1 derde lid Wabo bepaalt dat bestaande bouwwerken, ook vergunningvrije, niet in ernstige mate in strijd mogen zijn met redelijke eisen van welstand. Als je als gemeente in zo'n geval niet in een door de raad vastgestelde nota hebt vastgelegd welke criteria voor zo'n bouwwerk gelden of – nog specifiek – wat onder een excès wordt verstaan,

⁴ Kamerstukken I 2001/2002, 26 734, nr. 235b

dan is het de vraag of zo'n procedure (bestuursdwang of last onder dwangsom) bij de bestuursrechter overeind blijft.

Het is overigens mogelijk, zo blijkt uit de redactie van artikel 12c van de Woningwet en uit opmerkingen van staatssecretaris Remkes,⁵ dat een gemeente een welstandsnota publiceert met de mededeling dat er geen criteria bestaan voor de (preventieve) toets aan de vraag of er voldaan wordt aan redelijke eisen van welstand, maar dat er in de nota wel criteria staan voor de (repressieve) toets aan 'ernstige mate in strijd met redelijke eisen van welstand'. Ook deze zogenaamde excessencriteria kunnen desgewenst gebiedsgericht verschillen (wat in de ene wijk een exces is, is wellicht elders in de gemeente minder wanstaltig).

⁵ Kamerstukken I 2001/2002, 26 734, nr. 235b, pg. 6/7

Bijlage 3 Verklarende lijst van afkortingen

Bor – Besluit omgevingsrecht

Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

Bblb – Besluit bouwvergunningvrije en licht bouwvergunningplichtige bouwwerken

AMvB – Algemene maatregel van bestuur

RUD – Regionale uitvoeringsdienst

Mor – Ministeriele regeling omgevingsrecht

Mbv – Modelbouwverordening

RvO – Reglement van Orde

SLA – Service Level Agreement

